

Dovolují si Vaší Excelenci navrhnouti,

Jindřich Zdeněk Charouz

Zůstává mi však milost Boží

Život a internace
biskupa-vyznavače
Josefa Karla Matochy
(1888–1961)

31. 1. 1961

arcibiskup

---

edice OSUDY

Portrétní fotografie arcibiskupa Matochy s jeho autogramem.

Jindřich Zdeněk Charouz

Zůstává mi však milost Boží

Život a internace
biskupa-vyznavače
Josefa Karla Matochy
(1888–1961)

karmelitánské
nakladatelství

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Charouz, Jindřich Zdeněk, 1959-

Zůstává mi však milost Boží : život a internace biskupa-vyznavače Josefa Karla Matochy (1888-1961) / Jindřich Zdeněk Charouz. – V Praze : Karmelitánské nakladatelství, 2022. – 318 stran, 28 nečíslovaných stran obrazových příloh. – (Osudy ; svazek 89)

Obsahuje bibliografii a bibliografické odkazy

ISBN 978-80-7566-248-4 (vázáno)

* 27-722.51 * 272-722.53 * 272-1-051 * 378.011.3-051 * [323.28:329.15]-058.6

* 27-674.5 * 343.263 * 321.74 * 323.28:329.15 * 322 * 929 * (437.3) * (437) * (092)

– Matocha, Josef Karel, 1888-1961

– 1888-1961

– arcibiskupové – Česko – 20. století

– katoličtí kněží – Česko – 20. století

– katoličtí teologové – Česko – 20. století

– vysokoškolští učitelé – Česko – 20. století

– oběti komunismu – Česko – 20. století

– náboženská perzekuce – Československo – 1948-1968

– internace – Československo – 1948-1968

– komunistický režim – Československo – 1948-1968

– zločiny komunismu – Československo – 1948-1968

– stát a církev – Československo – 1948-1968

– biografie

27 - Křesťanství. Křesťanská církev všeobecně. Eklesiologie [5]

929 - Biografie [8]

© Karmelitánské nakladatelství, s. r. o., Praha, 2022

ISBN 978-80-7566-248-4

Děkujeme vám, ctihodní bratři, vašim kněžím a všem věřícím, kteří plnili a plní svou křesťanskou povinnost, hájíce velebná práva Boží proti novopohanství, které prahne po útoku a je, bohužel, namnoze podporováno z vlivné strany. Tento dík je dvojnásob vroucí a je spojen s uznalým obdivem pro ty, kteří při plnění těchto povinností směli pro Boha na sebe vzít pozemské oběti a pozemské utrpení.

*Papež Pius XI., encyklika *Mit brennender Sorge**

Úvodní slovo

arcibiskupa Jana Graubnera

O panu arcibiskupovi Matochovi mluvím velmi často v přijímacím salónu arcibiskupství s návštěvami. Kdo přichází poprvé, rozhlíží se po krásné prostorné místnosti a nezapomene si všimnout pozlacených ozdob na stropě. Tehdy vzpomínám, že po léta to byla zlatá klec. Můj předchůdce arcibiskup Josef Karel Matocha, který nastoupil do úřadu v roce 1948, zde byl od roku 1950 až do smrti vězněn. V předsíni, kde je dnes sekretariát, seděl tehdy policajt. Arcibiskup měl k dispozici přijímací salón, kancelář a ložnici, ale nikdo k němu nesměl. Občas jen generální vikář, ale pod dohledem státního zmocněnce, někdy zpovědník a asi dva roky i holič, který pak dostal zákaz s odůvodněním, že přináší panu arcibiskupovi zprávy z venku. Ve službě holiče pak prý pokračoval sám policista. Tak mi to pan Lejčenko vyprávěl začátkem devadesátých let, když jsem se od něj nechal ostříhat.

Na údiv posluchačů jsem zvyklý. Někteří nechtějí věřit, že to vůbec bylo možné, místní senioři říkají, že léta chodili kolem, ale neměli o tom tušení, těm, kteří byli spojeni s politikou minulého režimu, se to poslouchá těžko, ale nejvíc mě dojala upřímná otázka mladého kameramana, který se s neskrývaným údivem ptal: To komunisti byli proti církvi?

Od té chvíle s jistotou vím, že jsme pořád neudělali dost pro vypořádání se s minulostí i pro výchovu dalších generací. Proto vítám nově zpracovanou knihu dr. Jindřicha Zdíka Charouze a věřím, že alespoň jejím čtenářům pomůže otevřít oči. Ale to není jediný důvod vděčnosti. Věrný vyznavač víry a nekrvavý mučedník věrnosti je pro nás úžasným pokladem jako motivující vzor a mocný přímluvce. Dějiny se sice neopakují, ale zkoušky věrnosti a moudrosti přicházejí na každou generaci. Moudrý filozof a dobrý znalec Božích znamení dovedl správně rozlišovat, a proto ve zkouškách obstál. Kéž ten, kterému bylo bráněno ve veřejné biskupské službě a mohl se za své věřící jen modlit, nám vyprosí podobnou moudrost, abychom s Boží pomocí obstáli ve zkouškách dnešní doby.

*Jan Graubner,
arcibiskup olomoucký*

I.

Úvod

Nikoliv náhodou vstupují člověku na mysl slova Kristiánovy legendy o tom, že *kdyby ostatky tak vynikajících svatých a tak hodných svědků Kristových ... chovali v zemích Lotharovců nebo Karlovců anebo jiných křesťanských národů, byli by již dávno tyto události, abych tak řekl, zlatým písmem vylíčili a byli by je oslavili ... Kdežto my, kteří světců vůbec postrádáme, ... chováme se k nim vůbec jaksi nedůstojně.*¹

Jedním z těch, na něž se tato Kristiánova slova, napsaná před tisíciletím, vztahují beze zbytku, je i dvánáctý olomoucký arcibiskup a moravský metropolita Josef Karel Matocha. Proč ho připomínáme? Protože i on byl milý Bohu a lidem. *Památka na něj buď požehnána! [Pán] ho proslavil podobně jako svaté a učinil ho velikým na postrach nepřátel ... Vyvolil si ho pro jeho věrnost a tichost a vybral ho ze všech lidí [Sir 45,1–2.4]. V pokušení se osvědčil věrným [Sir 44,21].*

Na ustavující schůzi Díla koncilové obnovy v Olomouci 23. dubna 1968 prohlásil P. Antonín Šuránek: *Náš arcipastýř svaté paměti ... trpěl přes deset let! Máme svaté právo a dovoláváme se ho, abychom se dověděli o jeho životě v té době i o jeho smrti. Aby byl i po smrti rehabilitován. I mrtví mají právo na navrácení cti! Poznáme, že to byl mučedník církevní jednoty. A dokážeme to!*²

Dělí nás šedesát let od jeho smrti, kterou se naplnil jeho život. Život zasvěcený službě Bohu i lidem v tichosti, pravdě a věrnosti. Hodnoty, pro něž arcibiskup Josef Karel žil a trpěl, neztratily dodnes nic na své

velikosti a závažnosti. Neztratily a ani ztratit nemohou
– dnes stejně jako v minulosti či v budoucnosti.

Jedinému Bohu čest a sláva!

II.

**Pevný základ:
rodové kořeny
a vzdělání**

Hledáme-li vhodný obraz pro skutečnost, kterou chceme vyjádřit, snad nenajdeme lepší příklad než strom. Mohutný, košatý dub se silným kmenem a pevnými kořeny. Vydrží ledacos – bouře ho nevyvrátí, vichřice ho nezlomí, i rybníčnou hráz dokáže po staletí držet před prolomením. Silný kmen nese košatou korunu. Vítr se ale do ní opírá tím větší silou, čím je mohutnější a košatější, kmen se sice nezlomí, ale může se vyvrátit. Jen pevné, zdravé kořeny dokážou takový strom uchovat v celé majestátnosti a nádheře. Bez kořenů by byl ztracen. I po staletích dodávají vedle stability též nutnou výživu i těm nejmladším ratolestem. Pevné kořeny a starostlivá péče o mladý stromek nemohou zůstat bez užitku.

Josef Karel Matocha pocházel z Pitína u Bojkovic na Uherskobrodsku. Jeho předkové tam přišli roku 1789 ze Střelné na Valašsku, na pitínském gruntě čp. 59 v tak zvaných Kútech hospodařil Matochův rod od roku 1793. Jeho otec Josef, páté dítě Františka Matochy a jeho manželky Josefky, rozené Embertové, se narodil 17. března 1856. Jako dvaadvacetiletý se 11. listopadu 1878 v Pitíně oženil s Marianou Chmelovou (narozenu 2. července 1861 v Pitíně). O kvalitách tohoto venkovského kováře snad nejlépe svědčí fakt, že již ve svých sedmadvaceti letech byl členem obecního výboru, celkem třikrát byl zvolen starostou obce, byl i předsedou kostelního konkurenčního výboru a starostou spořitelny. Své děti odmalička učil radosti

z práce. Vyrobil jim jako hračky malé nářadí – sekyrky, kladívka, kosičky – a těšil se z toho, když si hrály a přitom s radostí i pracovaly, sekaly dříví, uhrabovaly dvůr, aniž si zvláště uvědomovaly, že pracují, a aniž k tomu byly nuceny. Otec zemřel v Pitíně 23. června 1934. Matka se po jeho smrti odstěhovala k synu Josefovi do Olomouce, kde také zemřela 15. listopadu 1941.³ Pohřbena byla v Pitíně.

Matochova rodina byla požehnána celkem jedenácti dětmi. Nejstarší byla dcera Josefa, provdaná Ševčíková (1880–1957, žila v Pitíně), pak následovala Marie, provdaná Pavlacká (1882–1953, v Uherském Brodě), Regina (1884–1887), František (1886–1970, v Pitíně), Josef (1888–1961), Rudolf (1890–1901), Regina (1892–1894), Anna Štěpánka, provdaná Chmelíková (1894–1972, v Šanově), Božena, provdaná Matyášová⁴ (1897–1931, v Pitíně), Karel Stanislav (1900–1982, v Kanadě) a Valerie, provdaná Tesařová (1904–1985, v Uherském Brodě).⁵

Jako pátý se tedy narodil 14. května 1888 syn Josef, pozdější olomoucký arcibiskup. Dvojtřídní obecnou školu navštěvoval ve svém rodišti v letech 1894–1899.⁶ Protože se u něho projevovaly sklony ke studiu a láska k vědě, bylo rozhodnuto, že půjde studovat. Absolvoval proto ještě šestý rok školní docházky na trojtřídní obecné škole v nedaleké Komni, kde jej na středoškolské studium připravoval jeho bratranec, tamní učitel Karel Dolina (24. října 1874–23. listopadu 1962),

u něhož také bydlel; řídící učitel Augustin Raška mu vštěpoval základy němčiny.⁷

Rozhodnutí poslat jednoho ze synů na studia znamenalo pro celou rodinu nikoli zanedbatelné finanční zatížení a oběť – oběť je ostatně charakteristickým rysem, provázejícím po celý život mladého studentíka, který se nakonec sám stal obětí. Studovat začal na C. k. českém vyšším gymnáziu v Uherském Hradišti v roce 1900. Tehdy bydlel u vdovy Františky Zelnitiusové v ulici Na Splávku čp. 220. Po roce odchází do arcibiskupského chlapeckého semináře v Kroměříži, což byla instituce s velmi dobrou pověstí i úrovní po stránce pedagogické i výchovné. Ústav spojoval gymnázium s internátem, kde se studentům dostávalo nejen vzdělání, ale byli též formováni jako křesťanské osobnosti. Matocha zahájil kroměřížská studia roku 1901 ve druhém ročníku – tehdy získal také lichtenštejnské seminární stipendium, které pobíral i v příštím školním roce. Ve čtvrtém ročníku (1903–1904) pobíral stipendium z fundace L. Schwarze, v pátém a šestém ročníku pak stipendium arcibiskupa Friedricha kardinála Fürstenberga. To bylo významným ulehčením jak rodičům, tak i dobrodincům, kteří ho na studiích podporovali: bratrance Karlu Dolinovi a strýci, lékárníkovi Antonínu Chmelovi. Jako arcibiskupský seminarista se stal 10. června 1904 také členem Bratrstva Nejsvětějšího Srdce Ježíšova při kolegiálním kostele sv. Mořice v Kroměříži.⁸

Kroměřížské seminárium mělo jednu nevýhodu: bylo totiž tehdy ústavem soukromým a jeho absolventi, aby mohli studovat na vysokých školách, museli proto skládat maturitní zkoušky na některém klasickém státním gymnáziu. Obvykle to bylo Slovanské gymnázium v Olomouci nebo v Brně. Josef Matocha však poslední dvě gymnaziální třídy navštěvoval na základě přijímací zkoušky na C. k. německém státním gymnáziu v Kroměříži, kde jej náboženství učil pozdější olomoucký světící biskup Josef Schinzel a fyziku, filozofickou propedeutiku a češtinu dr. František Nábělek. Maturitní vysvědčení (s vyznamenáním) nese datum 1. července 1908.⁹

Olomoucký arcibiskup František Saleský kardinál Bauer jej poslal po rozhodnutí stát se knězem na studia do Říma; sám jej také na těchto studiích podporoval a hradil náklady s nimi spojené.¹⁰

Do Říma Matocha přicestoval 27. října 1908; jako alumnus Collegia Germanica-Hungarica, kde klerici z moravských diecézí od 16. století až do konce první světové války požívali jim vyhrazených fundací,¹¹ byl poprvé oblečen v charakteristické roucho červené barvy o slavnosti Všech svatých 1. listopadu téhož roku. První záznam v jeho poznámkovém bloku – deníku z prvního římského školního roku 1908/1909 – zní lapidárně, ale nad jiné výstižně: *Ordo ducit ad Deum (Řád přivádí k Bohu)*.¹² Jako bohoslovec třetího ročníku byl v roce 1910/1911 sakristánem v koleji;¹³ v neděli

21. července 1912 se spolu s dalšími moravskými bohoslovci zúčastnil audience u papeže Pia X. při příležitosti požehnání svatohostýnských korunek. Papež tehdy kromě oficiálních projevů se také obrátil přímo na ně s otázkou, jestli už udělali zkoušky.¹⁴

Jistě není bez zajímavosti uvést zde zápis z jeho deníku s datem 22. května 1912: *Bože, dej mi síly a vytrvalosti v dobrém, bych jen Tobě žil, pracoval, bojoval a jednou k Tobě na vždy volánu býti zasloužil. Božský Spasiteli, dobrý Pastýři, řidiž kročeje moje po cestách pravých a dej mi milosti, bych Ti mohl přivésti hodně oveček do pravého ovčince. Duše svatý, přijď a rozniť v srdci mém oheň lásky. Díky nekonečné Tobě, ó přesvatá Trojice, nyní i na věky věků za tolikera dobrodiní. Bože a Pane můj, dej, at' jsem zcela Tvůj!*¹⁵ Krásná prosba mladého bohoslovce. Kolik se jich vyřkne, kolik se jich zapomene, odhodí, zavrhne – ze slabosti, z pohodlnosti, pro „lepší bydlo“... Tato prosba zapomenuta nebyla – Josef Matocha ji skutečně celý život žil a naplňoval.

V Římě byl posluchačem Papežské Gregoriánské univerzity, kde byl 9. července 1909 prohlášen bakalářem filozofie, 12. července 1911 licenciátem filozofie, 22. července 1912 bakalářem teologie, 25. července 1912 doktorem filozofie (cum laude), 11. prosince 1913 bakalářem kanonického práva, 25. července 1914 licenciátem teologie a po složení rigorózních zkoušek a obhájení práce na téma *Zda-li je nutna „motio physica“*